

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 4ης Ιουνίου 2009*

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-22/08 και C-23/08,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων βάσει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Sozialgericht Nürnberg (Γερμανία) με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Ιανουαρίου 2008, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Αθανάσιος Βάτσουρας (C-22/08),

Γιόσιφ Κουπατάντζε (C-23/08)

κατά

Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), U. Lohmus και P. Lindh, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Φεβρουαρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και C. Blaschke,

- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Bering Liisberg και την B. Weis Fogh,

- η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τη C. Wissels και τον M. de Grave,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την I. Rao και τον J. Coppel,

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους E. Perillo, A. Auersperger Matic και U. Rösslein,

- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τις M. Veiga και M. Simm,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την D. Maidani και τον F. Hoffmeister,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Μαρτίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Οι αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 12 ΕΚ και 39 ΕΚ καθώς και το κύρος του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, που τροποποίησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1612/68 και κατάργησε τις οδηγίες

64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28).

- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, των Α. Βάτσουρα και Γ. Κουπατάντζε και, αφετέρου, του Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900 (υπηρεσίας απασχολήσεως της Νυρεμβέργης, στο εξής: ARGE), σχετικά με την κατάργηση της χορηγήσεως βασικών παροχών υπέρ των αναζητούντων εργασία τις οποίες αυτοί ελάμβαναν προηγουμένως.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Η πρώτη και η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38 έχουν ως ακολούθως:

«(1) Η ιθαγένεια της Ένωσης παρέχει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το πρωτογενές και ατομικό δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, με την επιφύλαξη των περιορισμών και των όρων που ορίζονται στη Συνθήκη και των μέτρων που θεσπίζονται για την εφαρμογή του εν λόγω δικαιώματος.

[...]

- (9) Οι πολίτες της Ένωσης θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής για χρονικό διάστημα το οποίο δεν θα υπερβαίνει τους τρεις μήνες χωρίς να υπόκεινται σε κανένα όρο ή διατύπωση πλην της απαίτησης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου, υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερης μεταχείρισης η οποία ισχύει για τα πρόσωπα που αναζητούν εργασία, όπως αναγνωρίζεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου.»

4 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2004/38 ορίζει τα εξής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα έως τρεις μήνες χωρίς κανένα όρο ή διατύπωση πέραν της απαίτησης κατοχής ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή διαβατηρίου.

2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 εφαρμόζονται και στα μέλη της οικογένειας που είναι κάτοχοι ισχύοντος διαβατηρίου, δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν τον πολίτη της Ένωσης.»

5 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2004/38 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής [...]

[...]

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, στοιχείο α), η ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού διατηρείται για τον πολίτη της Ένωσης που δεν είναι πλέον μισθωτός ή μη μισθωτός στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

γ) αν ο ενδιαφερόμενος έχει καταγραφεί δεόντως ως ακουσίως άνεργος μετά τη λήξη ισχύος της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους ή αφού κατέστη ακουσίως άνεργος κατά τη διάρκεια των πρώτων δώδεκα μηνών και έχει καταγραφεί στην αρμόδια υπηρεσία απασχόλησης ως πρόσωπο το οποίο αναζητεί εργασία. Στην περίπτωση αυτή, η ιδιότητα του εργαζομένου διατηρείται επί χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του εξαμήνου

[...]».

6 Το άρθρο 14 της οδηγίας αυτής προβλέπει ιδίως τα εξής:

«1. Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στο άρθρο 6, ενόσω δεν αποτελούν υπέρμετρο βάρος για το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής.

2. Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στα άρθρα 7, 12 και 13, ενόσω πληρούν τους όρους των άρθρων αυτών.

[...]

4. Κατά παρέκκλιση από τις παραγράφους 1 και 2 και με την επιφύλαξη των διατάξεων του κεφαλαίου VI, δεν λαμβάνεται επ' ουδενί μέτρο απέλασης κατά πολιτών της Ένωσης ή μελών της οικογένειάς τους, εφόσον:

[...]

β) οι πολίτες της Ένωσης εισήλθαν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής προκειμένου να αναζητήσουν εργασία. Σε αυτή την περίπτωση, οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους δεν μπορούν να απελαθούν ενόσω οι πολίτες της Ένωσης δύνανται να παρέχουν αποδείξεις ότι συνεχίζουν να αναζητούν εργασία και ότι έχουν πραγματικές πιθανότητες να προσληφθούν.»

7 Δυνάμει του άρθρου 24 της οδηγίας 2004/38:

«1. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που προβλέπονται ρητώς στη Συνθήκη και στο παράγωγο δίκαιο, όλοι οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους υποδοχής βάσει της παρούσας οδηγίας, απολαμβάνουν ίσης μεταχείρισης σε σύγκριση με τους ημεδαπούς του εν λόγω κράτους μέλους εντός

του πεδίου εφαρμογής της συνθήκης. Το ευεργέτημα του δικαιώματος αυτού εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, εφόσον έχουν δικαίωμα διαμονής ή μόνιμης διαμονής.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές κατά τους πρώτους τρεις μήνες της διαμονής, ή, κατά περίπτωση, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 4, στοιχείο β', ούτε να δίνει, πριν από την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, σπουδαστική βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης, αποτελούμενη από σπουδαστικές υποτροφίες ή σπουδαστικά δάνεια σε άλλα πρόσωπα εκτός από μισθωτούς, μη μισθωτούς, σε πρόσωπα που διατηρούν αυτή την ιδιότητα και στα μέλη των οικογενειών τους.»

Η εθνική νομοθεσία

- 8 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, του βιβλίου II του γερμανικού κώδικα κοινωνικής ασφάλισης — Βασικές παροχές υπέρ των αναζητούντων εργασία (Sozialgesetzbuch II, στο εξής: SGB II) ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Παροχές σύμφωνα με τον παρόντα τίτλο λαμβάνουν όσοι:

1) έχουν συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας τους όχι όμως το 65ο έτος,

2) είναι ικανοί να ασκήσουν επαγγελματική δραστηριότητα,

- 3) έχουν ανάγκη παροχής βοήθειας και

- 4) έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας [...].

Εξαιρούνται [...]

2. οι αλλοδαποί των οποίων το δικαίωμα διαμονής απορρέει αποκλειστικά από τον σκοπό αναζήτησεως εργασίας, τα μέλη των οικογενειών τους, καθώς και όσοι δικαιούνται παροχές κατά το άρθρο 1 του νόμου για τις παροχές προς τους αιτούντες άσυλο [Asylbewerberleistungsgesetz]. Οι ανωτέρω διατάξεις δεν θίγουν τις διατάξεις περί δικαιώματος παραμονής.»

- 9 Σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του βιβλίου XII του γερμανικού κώδικα κοινωνικής ασφάλισης — Κοινωνική πρόνοια υπέρ αλλοδαπών (Sozialgesetzbuch XII), οι αλλοδαποί που έχουν εισέλθει στη χώρα για να λάβουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας ή των οποίων το δικαίωμα παραμονής απορρέει αποκλειστικά από τον σκοπό της αναζήτησεως εργασίας δεν λαμβάνουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας.

- 10 Το άρθρο 1 του ως άνω νόμου περί παροχών υπέρ των αιτούντων άσυλο ορίζει τα εξής:

«1. Δικαιούνται να λάβουν τις προβλεπόμενες από τον παρόντα νόμο παροχές οι αλλοδαποί που διαμένουν πράγματι στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Γερμανίας και οι οποίοι

- 1) έχουν προσωρινή άδεια παραμονής για αιτούντες άσυλο σύμφωνα με τον νόμο περί διαδικασίας εξετάσεως αιτήσεων παροχής ασύλου [Asylverfahrensgesetz].

[...]»

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Υπόθεση C-22/08

- 11 Ο Α. Βάτσουρας, γεννηθείς στις 10 Δεκεμβρίου 1973 και ελληνικής ιθαγενείας, ήλθε στη Γερμανία τον Μάρτιο του 2006.
- 12 Στις 10 Ιουλίου 2006 ζήτησε από το ARGE τη χορήγηση σχετικών παροχών βάσει του SGB II. Με απόφαση του ARGE, της 27ης Ιουλίου 2006, του χορηγήθηκαν οι παροχές αυτές μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2006. Από το ποσό των ως άνω παροχών αφαιρέθηκαν τα εισοδήματα του Α. Βάτσουρα από την επαγγελματική του δραστηριότητα οπότε το μηνιαίο ποσό τους ανήλθε σε 169 ευρώ. Με απόφαση του ARGE, της 29ης Ιανουαρίου 2007, η χορήγηση των εν λόγω παροχών παρατάθηκε μέχρι τις 31 Μαΐου 2007.
- 13 Η επαγγελματική δραστηριότητα του Α. Βάτσουρα έληξε στο τέλος Ιανουαρίου του 2007.

14 Με απόφαση της 18ης Απριλίου 2007 το ARGE έπαυσε τη χορήγηση των παροχών αυτών από τις 30 Απριλίου 2007. Η ένσταση που υπέβαλε ο Α. Βάτσουρας κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε με απόφαση του ARGE της 4ης Ιουλίου 2007, με την αιτιολογία ότι δεν είχε δικαίωμα λήψεως των παροχών δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, του SGB II. Κατά της αποφάσεως αυτής ο Α. Βάτσουρας άσκησε προσφυγή ενώπιον του Sozialgericht Nürnberg [δικαστηρίου διαφορών κοινωνικής ασφαλίσεως της Νυρεμβέργης].

15 Στο μεταξύ, στις 4 Ιουνίου 2007, ο Α. Βάτσουρας βρήκε νέα εργασία η οποία του παρείχε τη δυνατότητα να μην εξαρτάται πλέον από την κοινωνική πρόνοια.

Υπόθεση C-23/08

16 Ο Γ. Κουπατάντζε, γεννηθείς στις 15 Μαΐου 1952, είναι Έλληνας υπήκοος.

17 Ήλθε στη Γερμανία τον Οκτώβριο του 2006 και άρχισε να εργάζεται την 1η Νοεμβρίου 2006. Η σύμβασή του εργασίας έληξε στις 21 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, διότι ο εργοδότης του επικαλέστηκε έλλειψη παραγγελιών.

18 Στις 22 Δεκεμβρίου 2006 ο Γ. Κουπατάντζε ζήτησε από το ARGE να λάβει βασικές παροχές υπέρ των αναζητούντων εργασία τις οποίες προβλέπει ο SGB II. Με απόφαση του ARGE της 15ης Ιανουαρίου 2007 του χορηγήθηκε μηνιαίο επίδομα 670 ευρώ μέχρι τις 31 Μαΐου 2007. Εντούτοις, με απόφαση της 18ης Απριλίου 2007, το ARGE έπαυσε τη χορήγηση της σχετικής παροχής από τις 28 Απριλίου 2007.

- 19 Η ένσταση που υπέβαλε ο Γ. Κουπατάντζε κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε με απόφαση του ARGE της 11ης Μαΐου 2007, με την αιτιολογία ότι αυτός δεν εδικαιούτο παροχές δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, του SGB II. Ο Γ. Κουπατάντζε άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 20 Από 1ης Ιουνίου 2007 ο Γ. Κουπατάντζε βρήκε νέα εργασία, η οποία του παρείχε τη δυνατότητα να μην εξαρτάται πλέον από την κοινωνική πρόνοια.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

- 21 Στις 18 Δεκεμβρίου 2007 το Sozialgericht Nürnberg αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Είναι σύμφωνο το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 [...] προς το άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 39 ΕΚ;
- 2) Σε περίπτωση που στο πρώτο ερώτημα δοθεί αρνητική απάντηση, αντίκειται στο άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 39 ΕΚ, εθνική ρύθμιση που αποκλείει πολίτες της Ενώσεως από τη λήψη κοινωνικών παροχών, εφόσον έχουν υπερβεί την κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 2004/38 [...] μέγιστη επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής και δεν στηρίζουν το δικαίωμα διαμονής τους σε άλλες διατάξεις;

- 3) Σε περίπτωση που στο πρώτο ερώτημα δοθεί καταφατική απάντηση, αντίκειται στο άρθρο 12 ΕΚ εθνική ρύθμιση που αποκλείει υπηκόους κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ακόμη και από τις κοινωνικές παροχές που χορηγούνται σε παράνομους μετανάστες;»
- 22 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 7ης Απριλίου 2008 αποφασίστηκε η ένωση και συνεκδίκαση των υποθέσεων C-22/08 και C-23/08 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 23 Μολονότι, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται, καταρχήν, στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει ότι συντρέχουν οι πραγματικές προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η εφαρμογή κοινοτικού κανόνα στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, μπορεί να παράσχει ενδεχομένως διευκρινίσεις προκειμένου να καθοδηγήσει το εθνικό δικαστήριο κατά την ερμηνεία του (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, C-424/97, Haim, Συλλογή 2000, σ. I-5123, σκέψη 58).
- 24 Όπως προκύπτει από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου, τα υποβαλλόμενα ερωτήματα στηρίζονται στη σκέψη ότι, κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, οι Α. Βάτσουρας και Γ. Κουπατάντζε δεν είχαν την ιδιότητα του «εργαζομένου» υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ.

- 25 Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι η «περιορισμένης σημασίας και σύντομη» επαγγελματική δραστηριότητα του Α. Βάτσουρα «δεν εξασφάλιζε τη συντήρησή του» και ότι η δραστηριότητα του Γ. Κουπατάντζε «διήρκεσε λίγο περισσότερο από ένα μήνα».
- 26 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ο όρος «εργαζόμενος», υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ, έχει κοινοτικό περιεχόμενο και δεν πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά. Ως «εργαζόμενος» πρέπει να θεωρείται κάθε άτομο που ασκεί πραγματικές και γνήσιες δραστηριότητες, αποκλεισμένων των δραστηριοτήτων που είναι τόσο περιορισμένες ώστε να εμφανίζονται ως καθαρώς περιθωριακές και επουσιώδεις. Το κύριο χαρακτηριστικό της σχέσεως εργασίας είναι, κατά τη νομολογία αυτή, το γεγονός ότι ένα άτομο παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς έτερο και υπό τη διεύθυνσή του υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1986, 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121, σκέψεις 16 και 17, καθώς και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-228/07, Petersen, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 45).
- 27 Ούτε το χαμηλό επίπεδο της αμοιβής αυτής ούτε η προέλευση των πόρων για την καταβολή της μπορούν να επηρεάσουν καθ' οποιονδήποτε τρόπο την ιδιότητα του εργαζομένου κατά το κοινοτικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις της 31ης Μαΐου 1989, 344/87, Bettray, Συλλογή 1989, σ. 1621, σκέψη 15, καθώς και της 30ής Μαρτίου 2006, C-10/05, Mattern και Cikotic, Συλλογή 2006, σ. I-3145, σκέψη 22).
- 28 Το γεγονός ότι τα εισοδήματα από μισθωτή δραστηριότητα είναι χαμηλότερα από το ελάχιστο όριο συντηρήσεως δεν εμποδίζει να θεωρείται το άτομο που ασκεί τη δραστηριότητα αυτή ως «εργαζόμενος» υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ (βλ. αποφάσεις της 23ης Μαρτίου 1982, 53/81, Levin, Συλλογή 1982, σ. 1035, σκέψεις 15 και 16, καθώς και της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-317/93, Nolte, Συλλογή 1995, σ. I-4625, σκέψη 19), ακόμα και αν ο ενδιαφερόμενος επιδιώκει να συμπληρώσει την αμοιβή του με άλλους τρόπους συντηρήσεως, όπως με οικονομική αρωγή καταβαλλόμενη από το κράτος διαμονής (βλ. απόφαση της 3ης Ιουνίου 1986, 139/85, Kempf, Συλλογή 1986, σ. 1741, σκέψη 14).

- 29 Επιπλέον, όσον αφορά τη διάρκεια της ασκούμενης δραστηριότητας, το γεγονός ότι μισθωτή δραστηριότητα είναι βραχείας διάρκειας δεν είναι ικανό αφεαυτού να την αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ (βλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1992, C-3/90, Bernini, Συλλογή 1992, σ. I-1071, σκέψη 16, και της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-413/01, Ninni-Orasche, Συλλογή 2003, σ. I-13187, σκέψη 25).
- 30 Επομένως, ανεξάρτητα από το χαμηλό επίπεδο της αμοιβής και από τη βραχεία διάρκεια της επαγγελματικής δραστηριότητας, κατόπιν σφαιρικής εκτιμήσεως της οικείας σχέσεως εργασίας δεν μπορεί να αποκλειστεί να θεωρηθεί αυτή από τις εθνικές αρχές ως πραγματική και γνήσια, ώστε να είναι δυνατό να αναγνωριστεί υπέρ του δικαιούχου της η ιδιότητα του «εργαζομένου» υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ.
- 31 Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο καταλήξει σε ένα τέτοιο συμπέρασμα σε σχέση με τις δραστηριότητες των Α. Βάτσουρα και Γ. Κουπατάντζε, αυτοί θα μπορούσαν να διατηρήσουν την ιδιότητα του εργαζομένου κατά τη διάρκεια τουλάχιστον έξι μηνών υπό την προϋπόθεση ότι θα πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/38. Μόνον το εθνικό δικαστήριο μπορεί να προβεί σε τέτοιες πραγματικές εκτιμήσεις.
- 32 Αν οι Α. Βάτσουρας και Γ. Κουπατάντζε είχαν διατηρήσει την ιδιότητα του εργαζομένου, θα edικαιούντο παροχές όπως αυτές που προβλέπει ο SGB II, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, κατά τη διάρκεια τουλάχιστον της ως άνω περιόδου των έξι μηνών.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 33 Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 είναι σύμφωνο προς το άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 39 ΕΚ.

- 34 Το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 εισάγει μια παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως που προβλέπεται υπέρ των πολιτών της Ενώσεως εκτός των μισθωτών, των μη μισθωτών (αυτοτελώς απασχολουμένων), των ατόμων που διατηρούν την ιδιότητα αυτή και των μελών της οικογένειάς τους, που διαμένουν στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής.
- 35 Κατά τη διάταξη αυτή, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές, ιδίως στους αναζητούντες εργασία, κατά το μακρότερο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου δικαιούνται να διαμένουν σ' αυτό.
- 36 Οι πολίτες κράτους μέλους που αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ και, ως εκ τούτου, απολαμβάνουν του δικαιώματος της ίσης μεταχειρίσεως που προβλέπει η παράγραφος 2 της διατάξεως αυτής (απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, C-258/04, Ιωαννίδης, Συλλογή 2005, σ. I-8275, σκέψη 21).
- 37 Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της καθιερώσεως της ιθαγένειας της Ενώσεως και της ερμηνείας του δικαιώματος περί ίσης μεταχειρίσεως του οποίου απολαμβάνουν οι πολίτες της Ενώσεως, δεν είναι πλέον δυνατό να αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39, παράγραφος 2, ΕΚ παροχή οικονομικής φύσεως που προορίζεται να διευκολύνει την πρόσβαση στην εργασία εντός της αγοράς εργασίας κράτους μέλους (αποφάσεις της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins, Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 63, και Ιωαννίδης, προαναφερθείσα, σκέψη 22).
- 38 Εντούτοις, είναι εύλογο ένα κράτος μέλος να μη χορηγεί ένα τέτοιο επίδομα παρά μόνον αφού αποδειχθεί ότι υφίσταται πραγματικός δεσμός μεταξύ του αιτούντος εργασία και της αγοράς εργασίας του εν λόγω κράτους (αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2002, C-224/98, D'Hoop, Συλλογή 2002, σ. I-6191, σκέψη 38, και Ιωαννίδης, προαναφερθείσα, σκέψη 30).

- 39 Η ύπαρξη ενός τέτοιου δεσμού μπορεί να εξακριβώνεται, μεταξύ άλλων, αν διαπιστώνεται ότι το ενδιαφερόμενο άτομο αναζήτησε ενεργώς και ουσιαστικά εργασία στο οικείο κράτος μέλος για εύλογο χρονικό διάστημα (απόφαση Collins, προαναφερθείσα, σκέψη 70).
- 40 Επομένως, οι αναζητούντες εργασία σε άλλο κράτος μέλος υπήκοοι κρατών μελών, οι οποίοι έχουν πραγματικούς δεσμούς με την αγορά εργασίας του άλλου αυτού κράτους, μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 39, παράγραφος 2, ΕΚ προκειμένου να ζητήσουν παροχή οικονομικής φύσεως που προορίζεται να διευκολύνει την πρόσβαση στην οικεία αγορά εργασίας.
- 41 Εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές και, ενδεχομένως, στα εθνικά δικαστήρια όχι μόνο να διαπιστώνουν την ύπαρξη πραγματικών δεσμών με την αγορά εργασίας, αλλά και να εξετάζουν τα στοιχεία που συνθέτουν την οικεία παροχή, ιδίως τον σκοπό της και τις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της.
- 42 Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 57 των προτάσεών του, ο σκοπός της παροχής πρέπει να εξετάζεται αναλόγως των αποτελεσμάτων της και όχι βάσει της τυπικής της δομής.
- 43 Μια προϋπόθεση όπως αυτή του άρθρου 7, παράγραφος 1, του SGB II, ότι ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα, μπορεί να αποτελεί ένδειξη ότι η παροχή προορίζεται να διευκολύνει την πρόσβαση στην εργασία.

44 Εν πάση περιπτώσει, η παρέκκλιση που προβλέπει το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με το άρθρο 39, παράγραφος 2, ΕΚ.

45 Δεν μπορούν να θεωρούνται «παροχές κοινωνικής πρόνοιας», υπό την έννοια του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, οι παροχές οικονομικής φύσεως οι οποίες, ανεξάρτητα από τον χαρακτηρισμό τους κατά την εθνική νομοθεσία, προορίζονται να διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

46 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όσον αφορά το δικαίωμα των υπηκόων των κρατών μελών που αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος, από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

47 Κατόπιν της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί του τρίτου ερωτήματος

48 Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 12 ΕΚ εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που στερεί από τους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως το δικαίωμα να λάβουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας χορηγούμενες στους λαθρομετανάστες.

- 49 Στο πλαίσιο του ερωτήματος αυτού, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στις διατάξεις του νόμου περί των παροχών υπέρ των αιτούντων άσυλο, του οποίου το άρθρο 1, παράγραφος 1, σημείο 1, προβλέπει ότι οι αλλοδαποί που κατοικούν πραγματικά στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δικαιούνται τις εν λόγω παροχές αμέσως μόλις λάβουν προσωρινή άδεια παραμονής για αιτούντες άσυλο.
- 50 Κατά συνέπεια, το υποβαλλόμενο ερώτημα πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 12 ΕΚ εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που στερεί τους υπηκόους των κρατών μελών από παροχές κοινωνικής πρόνοιας, ενώ αυτές χορηγούνται σε υπηκόους τρίτων κρατών.
- 51 Το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ απαγορεύει, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών της, κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας.
- 52 Η διάταξη αυτή αφορά καταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου όπου υπήκοος κράτους μέλους υφίσταται δυσμενή διάκριση έναντι υπηκόων άλλου κράτους μέλους απλώς και μόνο λόγω της ιθαγενείας του και δεν προορίζεται να έχει εφαρμογή σε περιπτώσεις ενδεχόμενης διαφορετικής μεταχειρίσεως μεταξύ υπηκόων των κρατών μελών και υπηκόων τρίτων κρατών.
- 53 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12 ΕΚ δεν εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που στερεί τους υπηκόους των κρατών μελών από παροχές κοινωνικής πρόνοιας οι οποίες χορηγούνται σε υπηκόους τρίτων κρατών.

Επί των δικαστικών εξόδων

54 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Όσον αφορά το δικαίωμα των υπηκόων των κρατών μελών που αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος, από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, που τροποποίησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1612/68 και κατάργησε τις οδηγίες 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ
- 2) Το άρθρο 12 ΕΚ δεν εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που στερεί τους υπηκόους των κρατών μελών από παροχές κοινωνικής πρόνοιας οι οποίες χορηγούνται σε υπηκόους τρίτων κρατών.

(υπογραφές)